

ЗАСТАЦА Ё ЖЫВЫХ

Кавалер двух медалёў «За адвагу» франтавік Максім Застрэлаў — пра баявыя подзвігі, сілу мацярынскай малітвы і каліграфічны почырк, які дапамог стаць міліцыянерам

Такое здарэцца не часта. Ваенная ўзнагарода знайшла свайго героя больш чым праз 70 гадоў, і ён аказаўся жывы! Летась гэта навіна ўскалыхнула інтэрнэт сваёй сенсацыйнасцю. Палкоўнік міліцыі ў адстаўцы Максім Навумавіч Застрэлаў асабіста прыняў з рук маёра Ільі Мелітоўскага, памочніка ваеннага аташа пры пасольстве Расійскай Федэрацыі ў Рэспубліцы Беларусь, баявы медаль «За адвагу». І гады не прытупілі вастрэны пачуццяў. Ветэран хваляваўся ў тую хвіліну, як калісьці перад боем...

У тыле ў немцаў

Дарэчы, гэта не адзіны медаль «За адвагу». Першы Максім Застрэлаў атрымаў яшчэ ў кастрычніку 1943-га пад Мінскам. Там вялікая колькасць немцаў знаходзілася ў акружэнні і спрабавала прарвацца. Застрэлава разам з таварышам адправілі ў разведку. Вакол дрот, міны — кожны крок таіў у сабе небяспеку. Байцы, шукаючы пралаз, нечакана наткнуліся на немцаў і ледзь паспелі скаціцца ў брудную канаву і залегчы непрыкметнымі. Ветэран успамінае, што калона рухалася па дарозе і ад грукату каваных ботаў фашыстаў валасы на яго галаве ўставалі дыбарам. Але пад покрывам надыходзячай ночы баявым сябрам пашчасціла паспяхова дабрацца

Шчаслівыя разам.

сачкі ў Клімавіцкім раёне. У пачатку вайны яму было ўсяго 16 гадоў, і такіх, як ён, у армію не бралі. Але праз два гады хлопец, як той казаў, стаў пад ружжо.

— Першы час ваяваў у тым, у чым з дому пайшоў, — расказвае ветэран. — Спачатку нас кінулі пад Чавусы, там шмат людзей загінула. Але мне пашчасціла. Потым вызвалілі Быхаўскі раён, асабліва цяжкім быў бой за вёску Смоліца. Немцы там трымалі моцную абарону. Вакол — балота, не падабрацца. І камандаванне вырашыла выкарыстаць гэтыя абставіны. Для наступлення адабралі самых маладых байцоў, выдалі нам лыжы і загадалі — наперад. Стаяў яшчэ верасень, але раніцай ужо трымаўся невялікі мароз. Па балоце мы зайшлі з тылу і адкрылі агонь. Я страчыў з кулямёта Дзегцярова. Немцы былі ўзброены па поўнай праграме — пушкі, кулямёты, умацаваныя агнявыя кропкі, але яны не чакалі такога развіцця падзей. Нас выратавала, што сярод немцаў пачалася паніка. З нашых толькі адзін баец атрымаў раненне.

Мацярынская малітва

У шматдзетнай сям'і Застрэлавы Максім быў адзіным хлопчыкам, а напярэдадні вайны, калі памёр бацька, на яго лёг увесь цяжар адказнасці за родных. Умеў і араць, і сталярнічаць, і дах мог перакрыць, па дрывы ў лес з'ездзіць. Калі яго забралі на фронт, сям'я, лічы, засталася без кармільца. Потым сёстры расказвалі яму, як маці маліла-

ся не перапыняючыся, устала нават па начах, каб вымаліць на каленях жыццё люблага сыночка. Магчыма, мацярынская малітва і дапамагла. Бо баец Застрэлаў хоць неаднойчы і глядзеў смерці ў твар, ды куля яго не кранала. Але аднойчы салдат да крыві нацёр нагу... валёнкам. Абутак з самага пачатку здаўся яму няўдалым, нешта балюча ціснула ў пад'ёме. Але быў загад ісці наперад, і баец падумаў, што неяк прыстасуецца і ўсё абыдзецца. Кіламетраў цераз 12 зразумеў, што далей ісці не зможа. Зняць валёнак нават пры дапамозе санітаркі не атрымалася, прыйшлося рэзаць абутак. Нага была мокрая ад крыві, а прычынай нязручнасці аказаў-

ся праўднае каханне. Сімпаатычная Надзея вучылася ў Магілёве на настаўніцу, а родам была таксама з Клімавіцкага раёна. Праўда, з іншай вёскі. Яны і пазнаёміліся ў цягнуці. Сталі сустрэцца адносіны ў загсе, каб не расставіцца. Надзея якраз скончыла педагогічны тэхнікум і яе маглі накіраваць у любы пункт краіны. Але ў той дзень, калі маладыя вырашылі распісацца, нявеста не дачакалася жаніха. Як потым высветлілася, ён спазніўся на ўрачыстасць, таму што яго тэрмінова накіравалі прайсці флюараграфію. Захаваць будучую сям'ю дапамагла класны кіраўнік нявесты. Яна заявіла камісіі па размеркаванні, што дзяўчыну трэба пакінуць у Магілёве, бо яна выйшла замуж. Ёй вельмі падабалася гэта пара, і яна не пабаялася схлусіць. Праз некалькі дзён маладыя пабраліся шлюбам. У іх сям'і нарадзілася чацвёрта дзяцей. Цяпер Надзея Пракоф'еўна і Максім Навумавіч маюць 11 унукаў і столькі ж праўнукаў.

Міліцыянерам стаў дзякуючы... почырку

Да вайны Максім Застрэлаў паспеў павучыцца ў Клімавіцкім тэхнікуме пчалаводаў. А пасля вайны вучыўся ў тэхнікуме імя Арлоўскага ў Буйнічах на трактарыста. З-за прыгожага почырку яму даверылі вылісваць дыпломы. За гэтай работай яго і застаў начальнік Магілёўскага РАУС. Ён ацаніў здольнасць хлопца і запрасіў працаваць у пашпартны аддзел. Маці, праўда, адгаворвала сына: навошта табе гэта трэба? Але той вырашыў зрабіць па-свойму. У 1953-м ён скончыў Адэскую школу міліцыі і ў званні лейтэнанта быў прызначаны на пасаду старшага інструктара палітчасці.

Салдацкі ордэн

З баявых фота глядзіць з далёкага 45-га сімпатычны юнак. Вось здымак, зроблены ва Усходняй Прусіі, дзе Максім Застрэлаў упэўнена трымае ў руках руль веласіпеда. Ветэран з усмешкай прыгадвае, што навучыцца ездзіць на ім дапамог кур'ёзны выпадак. Калі іх полк праходзіў цераз вышвалены Мінск, хлопцы на заводзе па выбаце веласіпедаў прыхапілі сабе двухколавы транспарт. Так лягчэй было пераадолюваць дарогу. Праўда, калі камандзір гэта ўбачыў, прыйшлося хуценька пакадаць стальных коней.

Максім Навумавіч быў адчайным салдатам. На яго баявой гімнасцёрцы напрыканцы вайны блішчэла ўжо тры медалі — «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За Перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне 1941—1945 гадоў» і ордэн Вялікай Айчыннай вайны 2-й ступені. Але самым каштоўным сярод салдат лічыўся менавіта медаль «За адвагу». Паміж сабой яны называлі яго салдацкім ордэнам.

Нашчадкі ганарацца сваім гераічным дзедам. Ветэрану 94 гады, баячкі псуоць настрой, але ён як сапраўдны салдат не прывык скардзіцца на жыццё. Бо як ніхто іншы ведае яму цану.

Нелі ЗІГУЛЯ.

На подступах да Кёнігсберга

Той дзень назаўжды захаваўся ў памяці. На календары 1945 год, страшныя баі на подступах да Кёнігсберга. Максім, зусім яшчэ маладзенькі сяржант, якому ўсяго 20 гадоў, б'е з кулямёта па фашыстах. Вакол выбухі, стогны, кроў. Кулі ляцяць над галавой, і ўсё можа скончыцца ў любы момант. Смерць не выбірае, скажа хтосьці. Але маладога байца быццам нешта ахоўвала. Быў момант, калі секунды вырашылі зыход яго жыцця. Ён трапіў пад прыцэл двух нямецкіх салдат, але першы паспеў іх знішчыць. У тым баі палягло шмат яго сяброў, але адважнага кулямётчыка нават не параніла. Загад Прэзі-

З аднапалчанами ў далёкай Усходняй Прусіі.

дэума Вярхоўнага Савета СССР № 030/н па 1289-м Мазурскім стралковым палку 110-й Верхнедзяржаўскай дывізіі 50-й арміі аб прадстаўленні Максіма Застрэлава да ўзнагароды медалём «За адвагу» быў падпісаны толькі 20 чэрвеня 1945 года. Полк ужо збіраўся рушыць на ўсход, ваяваць у Маньчжур'і, і медаль не паспеў трапіць да героя. А потым невядома як у дакументы закралася прыкрая памылка — што франтавік памёр. І калі б не цікаўнасць зяця ветэрана, які на сайце «Подзвіг народа» знайшоў інфармацыю пра гэты медаль, франтавік ніколі б не даведаўся, што яго гераізм быў адзначаны. Наблізіць хвалюючы момант дапамагла аблвыканкама, ваенны абласны камісарыят і абласны Савет ветэранаў органаў унутраных спраў і ўнутраных войскаў.

Узнагарода знайшла героя больш чым праз 70 гадоў.

да кулямёта і адкрыць па немцах агонь. Разгубленыя ад нечаканасці, тыя разварнуліся і пабеглі назад, некаторыя пачалі здавацца. І былі ў шоку, калі даведзіліся, што ім супрацьстаялі ўсяго некалькі байцоў.

На лыжах цераз балота

Максім Застрэлаў трапіў на фронт пасля вызвалення яго вё-